

ובזה יש לבאר דברי הרא"ש (ע' להלן בקושית האחרונים) שאינו חייב לתת לו מבינונית אם חביבה היא בעיניו ורוצה אותה לעצמו, כי אין לו חיוב אלא שישלם ב'מיטב', והרי העידית היא לא פחות 'מיטב' מהבינונית, אולם כאשר מוכן לתתה לו, אין לו שום טענת 'וקרא דלקמיה' – כי הרי מדין 'מיטב' שאמרה תורה מחוייב לתתה לו כדהשתא.

אלא שיש להקשות על עיקר התירוץ, הלא בדברי רב אחא בר יעקב מבואר שאף בעלי חובות שדינם בבינונית משלמים בינונית כדהשתא. וצריך לומר שאמנם לפי דעתו גם זה נכלל בתקנת בינונית ליתן כדהשתא, אבל לפי התירוץ הראשון אין דין זה קיים אלא בעידית.

'אם כן, הורעת כחן של נזקין אצל בינונית וזיבורית, דרחמנא אמר ממיטב, ואת אמרת מבינונית וזיבורית נמי לא? ... אם כן, נעלת דלת בפני לוי?' מבואר בגמרא שזכות יש לניזק לתבוע בינונית וזיבורית כמחיר הוול של עתה, שלא הורעו כחן של עידית ובינונית מזיבורית. והוא הדין לבעל-חוב בזיבורית.

וכתב הרא"ש שכל זה דוקא כשגילה דעתו שמוכן לתת לו כיוקרא דלקמיה, אך אם אינו רוצה ליתנה לו כי חביבה לו אותה קרקע – אינו חייב לתתה לו, שהרי גם כאשר יש לו כמה עידיות, אין לניזק זכות תביעה על קרקע מסוימת אלא יכול לדחותה באחת מן הקרקעות. והכי נמי, לא עדיפות קרקעות בינונית וזיבורית מהעידית, ויכול לעכבן אצלו.

וצריך באור בסברתו, היכן מצינו זכות של אחד, התלויה בחביבותה של הקרקע אצל השני? ועוד, הכי נימא גם בכלים כן, שאם מוכן לתת לו כלי מסוים כיוקרא דלקמיה, שיתחייב לתת לו כדהשתא היות וגילה בדעתו שמוכן ליתנו לו? (אילת השחר). ועוד, הלא פעמים חפץ בה מפני רווח ממון מסויים, ושוה לו ההפרש בין הוולא ליוקרא כאותו הרווח? וע' בחידושי הגר"ט (השלם' קיח) בהסבר הענין. וע' לעיל שעיקר כוונת הרא"ש היא שאין לו זכות בטענת 'וקרא דלקמיה' כי טענה זו מנוגדת לדין 'מיטב' שאמרה תורה. ואכן נראה שאילו יאמר לו שאינו רוצה לתתה לו כלל, אלא שאם יוותר הלה לקחתה במחיר מוול – יאות, שיכול לעשות כן. שאין כאן סתירה לדין 'מיטב'. וצ"ע.

והתוספות (ח: ד"ה אבל) והרשב"א ועוד פוסקים, חולקים על דעה זו וסוברים שזכותו של התובע לעולם לגבות מזיבורית טפי פורתא. (וע' להלן ח בר"ש משאנן ובחידושי הנצי"ב. ויש חולקים וסוברים שאין יכול לומר 'אי אפשר בתקנת חכמים' שתקנו לטובתי באופן זה שבא להוציא מאחר. ע' שיטמ"ק בשם ריב"א).

'או בשל עולם הן שמין... רחמנא אמר 'מיטב שדהו' ואת אמרת בשל עולם הן שמין?' יש לפרש מה היה צד הספק לומר 'בשל עולם' – שודאי כוונת הכתוב 'מיטב שדהו' של המזיק, אלא שבדרך כלל העידיות כולן בטיב שוה וגם העידית שלו היא 'עידית של עולם', אבל במקרה חריג שיש לו קרקע משובחת ביותר – לא חייבה תורה להגבותה.

ולפי זה אם יש לו למזיק שתי קרקעות, עידית משובחת ביותר, יותר מעידית של עולם, וקרקע נוספת פחות מעידית של עולם – יחוייב לשלם מן המשובחת כי הרי דינו לשלם ממיטב שדהו, ואם יתן מהגרועה אין זה מיטב. (ואולם אילו היה גדר הדין מעיקרא ב'עידית של עולם', היה הדין במקרה זה לתת את הגרועה, שאינו חייב לתת יותר מדינו. כשם שלרבי ישמעאל דאמר 'בשל ניזק', לולא הכתוב 'שדהו' דהיאך דקמשלם (לעיל ו:), כשיש לו קרקע אחת פחותה מעידית של ניזק ואחת יותר ממנה – לא היה חייב את הטובה). (אילת השחר. ובה ישב את הערת הר"ש על דברי רש"י).

דף ח

'זאי אמרת בשל הן שמין, תעשה בינונית שלו כעידית וידחה ב"ח אצל זיבורית.' מבואר בגמרא להשוות בעל-חוב לניזקין, ואם בניזקין שמין בשלו, שכך היא כוונת הכתוב מיטב שדהו, גם בבעל חוב יש לחכמים לתקן בדומה לניזקין, שגם זה בכלל 'כעין דאורייתא תקון' (עפ"י חזו"א ליקוטים ב"ק יט, ע"ש. וע' אמת ליעקב מה שצידד בוה).

'השתא לשלשה דאיכא למימר חד מינייהו קדים, אמרת כולן נכנסו תחת הבעלים, מכרן לאחר מיבעיא?' ואין לומר 'לא זו אף זו' קתני, שאין אומרים כן אלא בשתי בבות [שבאמירת הדין הראשון עדיין לא העלה בדעתו לשנות הדין המחודש יותר], אבל דבר הנאמר כאחת, באותה בבא, יש לו לומר את הדין המחודש בלבד (תורת חיים).

עיקרון זה מובא בתוס' בקדושין מא. שאין אומרים כן אלא בשתי בבות, לא בשתי תבות.

– משמע מכאן שאם קנו שלשה אנשים ביום אחד, ואין כתוב בשטר את שעת הקנין, אינם יכולים לדחות את הנושים לומר, אני קניתי בראשונה והנחתי לך מקום לגבות. ויש אומרים שהוא הדין כשיום המכירה לא נכתב בשטר. אך יש אומרים שבזה כל קונה וקונה יכול לדחות את הבע"ח בטענה כזו. וכתבו טעמים לחלק בין המקרים (ע' מאירי ורשב"א). והובאו שתי הדעות בשלחן ערוך (ח"מ ק"ט, ג וע"ש בסמ"ע ובהגר"א; חו"א ח"מ ליקוטים יא, ט).

יש מי שכתב בהסבר הדבר שאין מועילה טענה זו [אף לפי הדעות שהמכר חל מיד בעת מסירת השטר ולא בסוף היום. ע' כתובות זד. רשב"א], שהרי הלכה היא שאף על פי שאין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, אם השתדפו הבני-חורין – גובה מן המשועבדים ואין יכול לומר 'הנחתי לך מקום לגבות'. ואף כאן, אם מפני הספק אתה מדחהו מכל וכל, הרי זה כ'אשתדוף' וחוזרת לו זכות הגביה מכל המשועבדים (עפ"י חידושי ר' שמעון שקאפ, ע"ש).

'דאמר להו: אי שתקיתו ושקליתו כדינייכו – שקליתו, ואי לא – מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ושקליתו כולכו מזיבורית... אלא הכא במאי עסקינן בדיתמי...' על מהותה ותוקפה של טענה זו, נחלקו ראשונים: שיטת הרא"ש שטענה זו מאלימה את זכותו בדין, ואינה מהוה כאיום והרתעה גרידא. ולכן אין מקום לתשובת בעלי הדין: 'לכשתחזיר', כי עצם האפשרות שיש לו לדבר נותנת לו כח, גם כאשר אין בכוחו לממשה. יתר על כן, הוסיף הרא"ש, יש דין 'טענינן' לטענה זו, וגם כאשר לא נטענה על ידי הבעל-דין, אנחנו טוענים אותה במקומו. וכתב הרא"ש שגם כלפי בעלי החובות קיימת טענה זו, ויכול להגבותם מהזיבורית מפני שבכחו להחזיר את השטר.

ואילו דעת הרמב"ן (ב'מלחמות ה') שאין טענה זו אלא אפשרות הרתעה ואיום כדי להביא את הצד שכנגד להתפשר, ויכול הלה להשיב לו 'לכי תהדר'. לדעה זו ודאי אין מקום לב"ד לטעון טענת 'אי שתקת' בשבילו. [ובזה הסביר את השמטת הרי"ף לאוקימתת הגמרא 'ביתמי', כי אף בלא יתמי אין שינוי בעיקר הדין בגלל אפשרות טענה זו, אלא שהגמרא העמידה לרווחא דמילתא באופן שאין אפשרות כלל לטעון כן, ביתומים. וע' ר"י מלוניל ורשב"א].

וכבר האריכו בשתי שיטות אלו ובעיקר גדרה של טענה זו, בספרי ראשי הישיבות שבדורות האחרונים – ע' חדושי הגרש"ק ז; הגר"ט קיא; אילת השחר.

– ומה שאמרו 'מהדרנא' – לאו דוקא אלא הכוונה שיחזור וימכור לו קנין מחדש, שהרי אין הקנין חוזר בהחזרת השטר [ומוכח כן ממה שאמרו לענין יתומים שנחשב שקנהו לאחר מיתת אביהם]. כן כתב הרא"ש ז"ל, וכן מבואר ברמב"ן ובמאירי.

ואולם הרשב"א נקט חזרה ממש – שיכבש השטר כאילו לא קנה, ופירש ביתומים קטנים, והואיל ואי אפשר לגבות מהם עד שיגדלו, גובים מן הלוקח. וע"ע יש"ש ואילת השחר ומנחת שלמה.

ולכאורה יש לשאול: מאן יימר שיואיל המוכר לחזור ולקנותה, הלא ראינו שאינו חפץ באותה קרקע, שמכרה? ויש מפרשים שהכוונה שימכור לו ויקנה אותה שוב, כדי שהיא תיקנה לו באחרונה. (ע' בזה אור שמח מלוה ולוה יט; בית ישי ג).

(ע"ב) 'ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון... דלא שייך בינונית דכוותיה...' מבואר בגמרא, כאשר מכר שמעון בינונית ללוי ולא השאיר בינונית כמותה אצלו – יכולים הנושים לגבות מזה או מזה. וכתב הרא"ש להסתפק באופן ששייר אצל שמעון עידית בלבד; האם יכול הבעל-חוב לגבותה ממנו, או שמא יכול שמעון לדחותו אצל לוי לגבות מבינונית כדינו. ובסוף דבריו הכריע שאין לבעל-חוב לטרוח ולחזור אחר לקוחות אחרים, ויכול לגבות משמעון אפילו אם אין אצלו אלא עידית. וכן פסק בשלחן ערוך (ח"מ ק"ט, א) וכ"פ הש"ך שם. ואמנם מההרש"ל (ב"מ של שלמה) חלק על הרא"ש.

[ונחלקו אחרונים כשיש ניזקין ובע"ח, ואין בעידית שאצל שמעון כדי להגבות לשניהם – האם זכות קדימה לניזק לגבות מן העידית כדינו, או שמא שוים הם שאולי הבינונית המכורה נידונית כאילו השתדפה, שזכותם שוה בגבית העידית – ע' נתיבות המשפט ק"ט סק"ג; חזון איש ב"ק ג, ט. וע"ש סק"ג].

'דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את...' הראשונים ז"ל פרשו בכמה אופנים מה חילוק יש מי ידון עמו, הלא כל מה שיוכל זה לטעון, אנו נטען בשביל הלוקח? וכתבו בפנים שונות; אם מפני שאחד מהם מומחה בטענות, או שאחד מהם אמר שאין לו עוד ראיות, או שאחד מחל על תביעת שבועה, ועוד.

והנה הנצי"ב שכל דיונם מתייחס כלפי מה שאמרו 'ולא מצי א"ל לאו בע"ד דידי את', אבל ודאי גם

דפים ז - ח

טו. א. מהי הגדרתה של קרקע 'עדית' או 'בינונית' לתשלומין – האם ביחס לשאר קרקעותיו או ביחס לקרקעות דעלמא?

ב. איזו קרקע גובים בעלי חובות את חובם ואשה את כתובתה?

לדברי רבי ישמעאל – שמים 'עדית' בקרקעותיו של הניזק.

ובאופן ששמים בשל מזיק [כגון שאין לו כעדיית של ניזק אלא פחות ויותר ממנה, כנ"ל] – משערים בשלו ולא בשל עולם (עפ"י חדושי הראב"ד – דאליבא דר' ישמעאל לא נסתפקו כלל).
לדברי רבי עקיבא, שאל רב שמואל בר אבא באקרוניא מרבי אבא, האם שמים בשל מזיק או בשל עולם (ושאמר הכתוב מיטב שדהו – למעט של ניזק, אבל לא למעט של עולם). ואמר לו: בשלו הם שמים (שדהו).

במקום אחר (כתובות קי.) תלו זאת במחלוקת רב נחמן ורב ששת. וקיימא לן הלכה כרב נחמן בדינים, שבשלו הם שמים (רי"ף ר"ח רא"ש ותוס' וש"פ).

הלכך אפילו שוה זיבורית שלו כעדיית דעלמא – המזיק משלם מעדיית שלו (רש"י). וכן לאידך גיסא, אם יש לו רק 'בינונית' (דעלמא) ו'זיבורית' – מבואר בגמרא שבעל חוב משלם מזיבורית, שהואיל ובשלו הם שמים, נעשית הבינונית כעדיית ויידחה המלוה אצל זיבורית [מלבד אם היתה לו בשעת החיוב עדית ומכרה – כבר נשתעבדה הבינונית למלוה]. ולפי אפשרות אחת אמרו לתלות בנידון זה מחלוקת הברייתות. אך פירשו גם באופנים אחרים.

אין לו למזיק אלא קרקע בינונית או זיבורית ויש לו כספים – למאן דאמר בשלו הם שמים, יכול לשלם מהטובה ביותר שאצלו. ולרבי ישמעאל שאמר בשל ניזק – ישלם כסף (עפ"י תוס' ו: ד"ה כגון).

ודעת הרמ"ה שאם יש לו דמים, לעולם חייב לשלם דמים ולא נכסים אחרים. וכן דמים ומטלטלים – חייב ליתן כספים. וכן אם יש לו מטלטלין וקרקעות – צריך ליתן מטלטלים (נמוקי יוסף). ויש חולקים וסוברים שביד המזיק לשלם אפילו סובין או קרקעות, גם אם יש לו דמים (ע' חדושי אנשי שם בשם רא"ש ותוס'; רי"ד ורי"א². ונחלקו הפוסקים להלכה – ע' חו"מ תיט, א ובסמ"ע וש"ך).

ב. בעלי חובות דינם בבינונית (שלא תנעול דלת בפני לווים. עולא). כתובת אשה – בזיבורית (שיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא. גטין מט:). רבי מאיר אומר: בבינונית. (שם). ומבואר בגמרא שבשל המשלם הם שמים ולא בשל עולם, כבניזקין.

היו לו עדית וזיבורית – בעל חוב וכתובת אשה גובים מהזיבורית.

בינונית וזיבורית – כתובה מזיבורית. בעל חוב; אם בשלו הם שמים – בזיבורית, שנעשתה בינונית שלו 'עדית' ועל כן יכול לדחותו לזיבורית. ואם בשל עולם, ובינונית שלו כבינונית דעלמא – גובה מבינונית. היתה לו בזמן ההלואה עדית ומכרה – לדברי הכל גובה מבינונית.

א. לפרש"י, לתנא דברייתא אחת – לפי אפשרות אחת בגמרא – בעל חוב דינו בזיבורית כפי דינו מדאורייתא. והתוס' חולקים ומפרשים שאותו תנא חולק וסובר שגובה מזיבורית רק כשאין לו עדית אלא בינונית וזיבורית.

- לפירוש הראב"ד, כשיש לו רק בינונית וזיבורית, לפי תנא אחד אפילו אם בשלו הם שמים – גובה מבינונית, כי רק מעדית ממש תקנו שלא יגבה כדי שלא יקפוץ אדם וילווה לחברו כדי ליטול העדית, משא"כ בזה. ואולם אין הלכה כאותו תנא.
- ב. לפי כמה דעות בעל חוב גובה בבינונית מדין תורה (ערי"ף ורא"ש גטין מח: בפירוש דברי רבי שמעון. ומשמע שכן נקטו להלכה. וכן דעת הירושלמי שם ה,א – דלא כהרמב"ם מלוה ולוה יט,א והראב"ד בחדושי). ויש אומרים שלדעת תנאים זו דינו מהתורה בעדית אלא שחכמים תקנו בבינונית, כדי שלא יקפוץ וילונו (ע' מאירי ונמו"י).
- ג. כשיש לבעל חוב דמים, לדעת ר"ת (בתוס' ט.) ורמ"ה ואו"י ורשב"א (ב"ב צב: ובתשובה ח"ג מג) ורא"ש (ה) וריא"ז (א,לב) חייב לפרוע לו דמים. [ואם אומר: אין לי מעות אלא קרקע, כתב האו"י שנראה שאין יכול להשביעו על כך]. וכשאין לו מעות ונותן לו מטלטלים, נותן בשומא שיוכל המלוה למוכר מיד אפילו בביתו, בלא חיזור בעיירות ובשווקים כדי למכרם, שאל"כ נעלת דלת בפני לווים (רא"ש ו"ש פ.).
- וכן הדין במקח טעות. ויש חולקים במקח מפני שאין שם סברת נעילת דלת או מפני שהריהו כמזיק ואינו כהלואה שנתן על דעת פירעון מעות (עתוס' ורשב"א ב"ב צב: תוס' ט. סד"ה משהחזיק ובהגר"א; רא"ש ה; שיטמ"ק ב"ק מו: שתי דעות ברמ"א חו"מ סוס"י רלב).
- בעל חוב שאין לו דמים ובא לפורעו בקרקע, נחלקו הראשונים האם רשאי המלוה לסרב לגבותה ולהמתין עד שיודמנו ללווה מעות, אם לאו. ולזה נוטה דעת הרשב"א (בתשובה ח"ג מג).
- לדעת הרי"ד, אם יש לבע"ח מטלטלין, עליו לטרוח ולמכרם ולהביא מעות ללווה. והריא"ז חלק.

דף ח

- טז. מי שהיו עליו נזקין ובעלי חובות וכתובת אשה, ומכר קרקעותיו, כיצד סדר הגבייה באופנים דלהלן?
- מכר מקצת מהקרקעות ושייר מקצתן אצלו.
 - מכר כל קרקעותיו, טובות וגרועות, לאדם אחד או לכמה.
 - מכר קרקעותיו לאחד והעדית באחרונה, והלוקח מכר בינונית וזיבורית ושייר העדית לפניו.
 - מכר הלוקח עדית ושייר בינונית וזיבורית.
 - מכר כל שדותיו לאחד כאחת, והלוקח מכר שדה אחת לאחר.
- א. מי שהיו עליו נזקין ובעלי חובות וכתובת אשה, ומכר מקצת מקרקעותיו ושייר מקצתם – מבואר בסוגיא שכולם גובים ממה ששייר, בין שהיתה עדית בינונית או זיבורית, שאין גובים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין.
- יש אומרים שהדבר תלוי במחלוקת אמוראים בגטין (ג.) האם נפרעים מן היתומים – וכן מהלקוחות – בעידית אם לאו. ויש מי שפסק כרבא שם שנפרעים, ולדבריו גובים מהעדית שאצל הלקוחות (רו"ה). ויש אומרים שהכל מודים בלקוחות שאין גובים מהם, משום תקנת השוק (עפ"י ראב"ד ורבנו יונה).
- ב. מכר כל קרקעותיו לאחד או לשלשה בני אדם בבת אחת (כלומר ביום אחד, במקום שאין כותבים שעות

בשטר) – כולם נכנסו תחת הבעלים. ומגבים לנוקין מן העדית, ולבעלי חובות מבינונית, ולכתובת אשה מזיבורית.

זה שגובים הנוקין מן הלקוח, למאן דאמר מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר [וכן הלכה. או"ז ועוד] – דוקא כשעמד בדין ונתחייב (ראשונים), או שכתב לו בשטר או שקנו מידו. ומדובר כשנתברר שלא פרעו (רמ"ה). והרשב"א צדד לומר שנוקין הואיל ויש להם קול – גובים ממשועבדים כמלוה שבשטר.

מכר בזה אחר זה ללקוחות שונים – כולם גובים מהאחרון (שאלו שלפניו אומרים: הנחתי לך מקום לגבות הימנו). אין לו די להגבות – גובה משלפניו. אין לו – גובה משלפני פניו.

אם באו כולם בבת אחת – כל הקודם בחיובו (בשטר או בנזק) גובה מן האחרון תחילה. ואם נזקין קדמו – גובה מן האחרון אפילו היתה זיבורית, ובע"ח וכתובה משלפניו אפילו היא עדית (ריב"א). ונראה שאם רוצה שלא לגבות אלא ממתין עד שאחרים יגבו – אין מונעים אותו (כן צדד במנחת שלמה אלא שהעיר מלשון הרא"ש).

ואם יפייסו הנוקין את הלקוח הראשון שיניחם לגבות תחילה מן העדית – אין לבעל חוב ולאשה יכולת טענה כלפם לאמור כבר נסתלק שעבודך ממנו (רא"ש).

מכר בזה אחר זה לאדם אחד, אם לקח זיבורית באחרונה – יכול לדחות את כולם לזיבורית, שאומר 'הנחתי לך מקום לגבות'. לקח עדית באחרונה – מגבה כל אחד כדינו, ואין בע"ח וכתובה גובים מן האחרונה [שאותה הניח אצל המוכר לגבות הימנה], מפני שיכול לומר: אי אפשרי בתקנת חכמים שתקנו לטובתי שלא להגבות ממשועבדים במקום שיש בני חורין.

אפילו אם אינו טוען כן בפירוש, אנו טוענים כן בשבילו (רא"ש).

במהלך הסוגיא מובאת טענה שאפילו הנוקין לא יגבו מן העדית, שיכול לומר להם, אם לא תסתפקו בבינונית אחזיר את הזיבורית למוכר ותצטרכו לגבות הימנה. ורק אם מת המוכר אין לו טענה זו, מאחר ואין היתומים משועבדים לפרוע קרקע שקנו לאחר מות אביהם.

א. יש אומרים שסברא זו קיימת גם למסקנא [ומה שאמרו ברייתא שהנוקין גובים מן העדית – בשמת המוכר], אבל בלאו הכי יכול להחזיר שטר הזיבורית למוכר וכולם יגבו ממנה (עפ"י ראב"ד רז"ה טור ורמ"א קיט, ה). והרא"ז הוסיף שאפילו יש לו זיבורית משלו, יכול לבוא בטענה זו שימכרנה לחייב.

ויש אומרים שלפי המסקנא אין זו טענה אלא שאם אמנם נתן את הזיבורית למוכר – כולם גובים ממנה (רמב"ן עפ"י ר"ף ר"ח ורב האי גאון. וכן צדד הרשב"א. וכן נקט בתו"ח לעיקר, עפ"י הרמב"ם הרי"ף והשו"ע).

ב. עוד נחלקו הראשונים, האם טענה זו בכוחה להדחות את בעלי החובות לזיבורית (עפ"י רשב"א רא"ש טור ריא"ז ורמ"א. ואפילו אם לא טען בעצמו – אנו טוענים עבורו. רא"ש) או רק לדחות את הנוקין לבינונית, אבל אם בא להגבותם זיבורית אומרים לו: כאשר תחזיר. כלומר כל עוד לא תחזיר הזיבורית למוכר, נגבה כדיננו (עפ"י תוס' [וכ"מ ברש"י], רז"ה, הג"א ונמוק"י).

ג. מכר קרקעות לאחד והעדית באחרונה, והלוקח מכר בינונית וזיבורית ושייר עדית לפניו – כולם גובים מן העדית, שהרי היא האחרונה שקנה הלכך נשתעבדה, ואין יכול לדחותם אצל בינונית וזיבורית שהרי אינם אצלו.

ד. מכר הלוקח את העדית ושייר בינונית וזיבורית. סבר אב"י לומר שכולם גובים מן העדית מפני שלקחה באחרונה והרי היא נשתעבדה. אמר לו רבא: מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו (גם כשמכר שלא באחריות. רב"ד). הלכך כמו שהיה הוא זכאי לדחותם מן העדית לגבות כל אחד כדינו [בטענת אי אפשר בתק"ח], כך הלוקח השני יכול לדחותם.

ה. מכר כל שדותיו לאחד ומכר הלוקח שדה אחת ללוי, אמר רבא: בעל חוב של המוכר, רצה מזה גובה רצה מזה גובה [ואין כאן טענת 'הנחתי לך מקום לגבות' שהרי כל הקרקעות משועבדים]. ופירשו: דוקא כשמכר הראשון כשלא שייר בינונית אצל הלוקח הראשון, אבל לקח עדית וזיבורית או אפילו לקח בינונית אלא ששייר אחרת – יכול לדחותו אצל הראשון (שאומר: כשם שהראשון היה יכול לדחותך אצל הבינונית האחרת, כך העביר זכות זו אלי. עת"ס).

א. כששייר אצל הראשון עדית וזיבורית, יכול לגבות מהראשון רק מהזיבורית (רא"ש ועוד). ואם שייר רק עדית, נראה שיכול ליקח אותה ממנו ואין לבעל חוב לטרוח ולחזור אחר לקוחות אחרים (כן הסיק הרא"ש. וכ"ה בשו"ע ק"ט ובש"ך. ואם יש שם גם גזיקין ואין בעדית כדי שניהם, נחלקו אחרונים האם יש זכות קדימה לגזיקין לגבות מן העדית, אם לאו).
ורש"ל חולק וסובר שלעולם אי אפשר לו לגבות עדית מהראשון.
והריא"ז כתב לאידך גיסא, שאפילו יש לו זיבורית – יכול לגבות מהעדית, מפני שהיתה לו בינונית בשעת החיוב ומכרה. (וע' תפארת שמואל).

ב. יש שהעמידו דברי רבא כשלוקח הראשון מת, אבל בלאו הכי אין גובים אלא מהראשון [זיבורית], כי השני יכול לומר, כשם שהראשון יכול לדחותך לזיבורית [בטענת החזרת השטר למוכר] כך מכר לי כל זכות שבידו (עפ"י תוס' כתובות צב: ריא"ז. והרמב"ן חולק).

יז. ראובן מכר שדה לשמעון, ובא בעל חוב של ראובן לטרוף משמעון, האם ראובן זכאי לדון עמו או שמא אומר לו בעל החוב: לאו בעל דברים דידי את?

אמר אב"י: ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, ובא בעל חוב של ראובן וטרף משמעון, בדין הוא שראובן זכאי לדון עם בעלי החובות [ובינתים נשארת הקרקע ביד שמעון. עפ"י ר"י מלוניל], ואין להם טענת 'לאו בעל דברים דידי את', שהרי שמעון חוזר עליו. ויש אומרים אפילו מכר שלא באחריות יכול לדון עמו – שאומר: אין נוח לי שיהא לשמעון תרעומת עלי.

א. אף על פי שכל טענות שיכול לטעון, בית דין טוענים עבור שמעון, נפקא מינה אם שמעון אמר אין לי עדים וראיה, ולאחר זמן מצא ראיה, ששמעון אינו יכול להביאם וראובן יכול. או ששמעון פטרו משבועה. או גם כגון שטוען לבית דין הגדול אלך, ושמעון אינו יכול לטרוח לשם כראובן. וכן נפ"מ כשראובן ממולח יותר לטעון טענותיו, ועוד (ראשונים).
ב. עדים הקרובים לראובן או לשמעון, אינם יכולים להעיד בדין זה (עפ"י תוס' ועוד).
ג. הלכה כלשון אחרונה, שאפילו מכר שלא באחריות יכול לדון עמו (ראשונים; חו"מ רכז, א. ועתורי"ד ב"ב מא. וצ"ע), אבל במתנה לא – שאין כאן תרעומת (ב"י בשם הרשב"א; רמ"א שם).